

Torsdagen den
8 november 1979

Torsdagen den 8 november

Kl. 12.00

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

*Meddelande om
interpellationssvar*

*Om utnyttjandet
av rätten till för-
äldraledighet i
visst fall*

§ 1 Meddelande om interpellationssvar

1979/80:20 om kvalitetskraven på daghem och fritidshem

Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Med hänvisning till 6 kap. 1 § riksdagsordningen vill jag meddela följande:

Min avsikt är att besvara interpellationen av Eva Hjelmström om kvalitetskraven på daghem och fritidshem samtidigt med interpellationen av Inga Lantz om utbyggnaden av barnomsorgen. Jag har kommit överens med interpellanterna om att svaret lämnas den 16 november.

§ 2 Om utnyttjandet av rätten till föräldraledighet i visst fall

Socialministern KARIN SÖDER erhöll ordet för att besvara *Doris Håviks*(s) den 5 november anmälda fråga, 1979/80:81, och anförde:

Herr talman! *Doris Håvik* har frågat mig om det är acceptabelt att kommunerna kräver att föräldrarna utnyttjar föräldrapenningen för att täcka luckor i kommunernas barnomsorgsplanering.

Ansvar för barnomsorgen vilar på kommunerna. En bra barnomsorg måste organiseras så, att barnen får möjlighet att delta i en socialt och i utvecklingshänseende stimulerande aktivitet samtidigt som föräldrarna känner trygghet för barnens omvårdnad. Detta kännetecknar också enligt min mening den kommunala barnomsorgen i Sverige.

Det är naturligt att kommunerna under t. ex. semesterperioderna, när efterfrågan på barnomsorg minskar, tillfälligtvis omdisponerar verksamheten genom att slå ihop vissa daghemsavdelningar eller daghem. Det är däremot enligt min mening inte acceptabelt att daghem stängs för att genomföra en kortvarig och sedan länge känd fortbildning av personalen.

Jag är positiv till en ökad föräldramedverkan i barnomsorgen. Såväl familjestödsutredningen som barnomsorgsgruppen diskuterar f. n. – utifrån olika utgångspunkter – hur en sådan ökad föräldramedverkan skall kunna organiseras. Redan från den 1 januari 1980 ges ökade möjligheter att använda den särskilda föräldrapenningen för besök i samhällets barnomsorgsverksamhet. Hur föräldrapenningen skall användas – liksom f. ö. den lagfästa föräldraledigheten – måste dock avgöras av föräldrarna själva. En ökad

Torsdagen den
8 november 1979

*Om utnyttjandet
av rätten till för-
äldraledighet i
visst fall*

föräldramedverkan får inte vara ett tvång för föräldrarna och får inte heller vara en ersättning för den ordinarie personalen. Detta hindrar naturligtvis inte att kommunen i samråd med personal och föräldrar organiserar barnomsorgen så, att föräldrar i viss utsträckning deltar i daghemmens verksamhet. Jag utgår från att föräldrarna är positiva till ett sådant samarbete som kan tillföra daghemmen nya impulser och erfarenheter. I anslutning härtill bör kommunen klargöra vilka skadeståndsregler och ansvarsregler i övrigt som gäller vid föräldrarnas deltagande i barnomsorgen.

DORIS HÅVIK (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka Karin Söder för svaret på min fråga. Hela svaret innehåller positiva synpunkter.

Anledningen till att jag ställde frågan är att föräldrar i flera kommuner har utsatts för utpressning – jag vill använda det ordet – för att de skulle ställa upp och använda sin föräldrapenning för att kompensera inkomstbortfall. När kommunerna har ansvaret för barnomsorgen har de också det personella och det ekonomiska ansvaret. Det har också varit svårt för föräldrarna att kunna ta ut denna ledighet vid just den tidpunkt som kommunerna har krävt. Det har varit svårt att ordna det på föräldrarnas arbetsplatser.

Föräldrapenningen är avsedd för vård av eget barn. Jag bedömer det därför vara ansvarslöst när man kräver att föräldrar skall gå in och vårda en grupp barn – en uppgift som de kanske saknar både utbildning för och möjligheter att klara av utan någon utbildad personal på plats. Jag är därför glad över att socialministern delar min uppfattning på denna punkt.

Även jag tycker att det är positivt att föräldrarna bereds möjligheter att lära känna barnens miljö, daghemmet. Men det är väl avsikten att det skall ske under normala förhållanden och inte under exceptionella sådana. Dessutom är inte, som också socialministern nämner, problemet med skadestånds- och ansvarsreglerna löst. Säg att barnen eller föräldrarna skadar sig, då finns det i dag inte reglerat att de kan få den ersättning som de är berättigade till.

Vi kan också se på den särskilda föräldrapenningen, den lagstiftning som gäller i dag. Man har 60 dagar med 90 % kompensation och 30 dagar med enbart garantibeloppet. Skulle man då ha kvar dagar där man bara har garantibeloppet, skulle man få en mycket låg kompensation och ändå känna sig tvingad att ställa upp på daghemmet.

Svaret vittnar om en positiv syn på frågan. Jag hoppas att detta svar och denna debatt här i riksdagen kommer att innebära att kommunerna när de planerar utbildning ser till att det finns vikarier och tar det ekonomiska ansvaret för dem. Det är nästan absurt att man springer ifrån sitt ansvar och bakvägen låter staten betala kostnaderna som kommunerna skall betala.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 3 Om villkorslagens krav på förvaringen av kärnkraftsavfall

Nr 24

Torsdagen den
8 november 1979

Statsministern THORBJÖRN FÄLLDIN erhöll ordet för att besvara *Carl Lidboms* (s) den 15 oktober anmälda fråga, 1979/80:40, och anförde:

Herr talman! Carl Lidbom har frågat mig om jag vid ett ja till kärnkraften i folkomröstningen inte hellre borde medverka till en förändring av villkorslagen än biträda ett regeringsbeslut om laddning av nya reaktorer.

Som framgått av både regeringsförklaringen och andra uttalanden vidhåller regeringspartierna sina olika uppfattningar i kärnkraftsfrågan. Centern kommer följaktligen att fortsätta att verka för att kärnkraften inte utnyttjas som energikälla. Säkerhetsproblemen i samband med bl. a. slutförvaringen av det högaktiva avfallet är enligt vår uppfattning inte lösta. Därför borde några laddningstillstånd inte ha lämnats för Forsmark 1 och Ringhals 3.

I likhet med övriga stora partier är dock centern beredd att följa utslaget i folkomröstningen. Regeringspartierna har förpliktat sig att i förväg göra klart under vilka säkerhetskrav kärnkraften skall få användas resp. avvecklas enligt de riktlinjer som partierna stöder i folkomröstningen. Jag förutsätter att socialdemokraterna kommer att göra detsamma.

Det bör därför tydligt stå klart för väljarna under vilka betingelser nya reaktorer kommer att tas i bruk vid ett ja i folkomröstningen. Detta är det viktiga. Skulle det mot förmodan bli ja-seger får regering och riksdag under dessa omständigheter självfallet i demokratisk ordning böja sig för folkets utslag på samma sätt som de måste foga sig i en avveckling av kärnkraften vid övervikt för nej-alternativet.

CARL LIDBOM (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsministern för svaret.

Låt mig genast säga detta: Jag tycker det är bra att statsministern vill medverka till att skapa klara alternativ i folkomröstningen. Jag tycker också det är bra att centern tänker följa folkomröstningsutslaget, även om det skulle innebära ett ja till kärnkraften.

Att detta sedan inte stämmer med vad centern sade i valrörelsen är en sak för sig. Det får ni klara upp med era väljare i lämpligt sammanhang.

Men det var inte det jag tog upp, utan min fråga gällde något annat. Den är direkt föranledd av vad som står i regeringsdeklarationen om tolkningen av villkorslagen. Där står nämligen klart och tydligt att centern har kvar sin gamla uppfattning om tolkningen av lagen: man kan inte meddela några tillstånd att ladda reaktorer, eftersom avfallsproblemen inte är lösta.

Men, statsministern, då bjuder väl den enklaste logik, att om det ändå skall laddas reaktorer därför att folket vill ha dem, får man väl ändra den lag som står i vägen, dvs. villkorslagen.

Statsministern säger i sitt svar: "Skulle det mot förmodan bli ja-seger får regering och riksdag under dessa omständigheter självfallet i demokratisk ordning böja sig för folkets utslag ---." Ja, visst är det så. Men sättet att göra det på är naturligtvis att riksdagen ändrar lagen och anpassar kraven till vad

*Om villkorslagens
krav på förvaringen
av kärnkraftsavfall*

Torsdagen den
8 november 1979

*Om villkorslagens
krav på förvaringen
av kärnkraftsavfall*

som är möjligt att uppfylla.

Jag kan fortfarande inte begripa varför statsministern i stället för att förfara på detta naturliga sätt föredrar att strunta i sin egen övertygelse, att sätta sig över lagen som han själv tolkar den, att skriva under något som han själv anser vara en lögn, nämligen att problemet med en helt säker slutlig förvaring är löst. Varför är det bättre att förfara på detta konstiga sätt än att göra det självklara, dvs. anpassa sig till folkomröstningsförslaget med utgångspunkt i hypotesen att det blir ja till kärnkraft, och ändra lagen så att den stämmer med folkomröstningsutslaget?

I det sammanhanget kan jag inte låta bli att begära en upplysning av statsministern i samma ämne. Under den allmänpolitiska debatten sade statsministern i en replik till Olof Palme: "Det är att konstatera att de tre regeringspartierna aldrig har övervägt att ta bort villkorlagen – den behövs för den händelse svenska folket skulle säga ja i folkomröstningen."

Förlåt, men försök att förklara för mig varför villkorlagen behövs om det blir ja i folkomröstningen i kärnkraftsfrågan! Då skall ni ju acceptera folkpartiets tolkning av lagen, som inte innebär något hinder mot laddning av reaktorer. På vilket sätt gör villkorlagen då någon nytta?

Är det inte i själva verket så, herr statsminister, att skälet till att ni inte vill vara med om att ändra på eller upphäva villkorlagen är att ni nu i efterhand inte vill erkänna att vad som statsministern och hans parti en gång betraktade som den förra trepartiregeringens stora bedrift, det är en lag som – i varje fall i nuläget – inte längre har någon betydelse? Är det inte enklare att erkänna det?

Statsministern THORBJÖRN FÄLLDIN:

Herr talman! Carl Lidbom påminner om uttalanden jag gjorde i valrörelsen. Låt mig då påminna Carl Lidbom om att jag gjorde dessa uttalanden mot bakgrund av att Olof Palme enligt tidningsuppgifter ville slå fast att, om socialdemokraterna fick regeringsmakten, skulle de ta bort villkorlagen. Detta är något som socialdemokraterna är ensamma om. Regeringspartierna anser att detta inte är en klok åtgärd.

Det är också värt att än en gång påminna Carl Lidbom om att det är sagt i regeringsförklaringen att partierna skall verka för att ett ja-alternativ också anger den säkerhetsnivå som framgår av det laddningsbeslut som den förra regeringen fattade i somras.

Som svar på frågan om innebörden av det jag sade i den allmänpolitiska debatten, att för den händelse ja-sidan vinner så finns det ett behov av villkorlagen, vill jag påminna Carl Lidbom om att villkorlagen, i varje fall så länge man fortsätter med uppbyggnadslinjen, reglerar att det skall föreligga avtal om uppbyggnad. Det är ett villkor för att man skall kunna ta aggregat i drift. Men för att det inte skall vara oklart för svenska folket och för att det inte skall behöva bli politiska tvister vid tolkningen av folkomröstningsutslaget, bör det enligt vår uppfattning klart framgå av folkomröstningsalternativen att ett ja också innebär att man tar ställning till den säkerhetsnivå som fastslagits.

CARL LIDBOM (s):

Herr talman! Jag sade uttryckligen att jag inte ville dra in valrörelsens debatt i detta. Nu gör statsministern det i alla fall, all right.

Statsministern säger att Olof Palme krävde att villkorslagen skulle upphävas, men vad Olof Palme egentligen sade var att sedan folkpartiregeringen hade gjort sin tolkning av villkorslagen och givit tillstånd till laddning av ytterligare reaktorer, så hade lagen spelat ut sin roll. Och visst är det så! Första gången man säger ja till laddning av en reaktor med stöd av den lagen, så har man ju också sagt att problemet med en helt säker slutlig förvaring av avfallet är löst.

Statsministern har kritiserat detta och sagt att det var fel av folkpartiregeringen att göra den tolkning man gjorde och att problemet med en helt säker slutlig förvaring av avfallet inte är löst. All right – men håll då fast vid detta! Folkomröstningsutslaget får väl tala om vad svenska folket vill. Om svenska folket vill använda kärnkraft, trots att villkorslagen enligt Thorbjörn Fälldin står i vägen, får ni väl efter folkomröstningsutslaget komma till riksdagen med förslag om att ändra lagen, så att kraven överensstämmer med vad som är möjligt att uppfylla.

Jag förstår fortfarande inte varför herr Fälldin i fråga om hypotesen att det blir ja till kärnkraften föredrar att sätta sig ner och skriva under ett beslut, som innehåller någonting som han själv betraktar som en uttrycklig lögn, nämligen att problemet med en helt säker slutlig förvaring är löst, framför att i stället ändra lagen, så att man inte längre har fullt så rigorösa krav och så att herr Fälldin med gott samvete kan skriva under beslutet. Varför föredra lögnen framför lagändringen?

Statsministern THORBJÖRN FÄLLDIN:

Herr talman! Jo, Carl Lidbom, visst kommer vi att hålla fast vid uppfattningen att säkerheten inte är uppnådd. Det är ju detta vi kommer säga enligt den linje som vi ger vårt stöd vid folkomröstningen. Men det som är det anmärkningsvärda är att Carl Lidbom, och uppenbarligen socialdemokraterna, inte har något behov av att ställa några som helst säkerhetskrav när det gäller det radioaktiva avfallet och det utbrända bränslet. Det är den stora skillnaden.

Socialdemokraterna ställde inga sådana krav tidigare. När nu det kravet är ställt av en riksdagsmajoritet, står Carl Lidbom här och hävdar att alla krav i den här meningen skall tas bort. Det är detta som är det anmärkningsvärda, och det hoppas jag att svenska folket lägger märke till.

CARL LIDBOM (s):

Herr talman! Thorbjörn Fälldin har mycket längre erfarenhet av riksdagen än jag. Han borde veta att frågestunderna inte skall användas av statsrådet till att anfälla den som ställer frågor och ta upp den kritik man har riktat mot statsrådet. Frågestunderna är till för att regeringen skall svara.

Socialdemokraterna ställer inga krav alls, säger Thorbjörn Fälldin. Jo, visst ställer vi krav. Vi införde för länge sedan atomenergilagern, som innehåller en

Torsdagen den
8 november 1979

Om lagrådsgranskningen av en generalklausul i skattelagstiftningen

mängd krav. När villkorslagen på sin tid gick till lagrådet, svarade lagrådet att denna villkorslag inte innebär några nya befogenheter för myndigheterna. Den innebär inte att några nya säkerhetskrav ställs över huvud taget. Från den synpunkten är villkorslagen totalt överflödigt. Alla de befogenheter myndigheterna kan önska sig har de redan enligt atomenergilagen.

Lagrådet motsatte sig den gången inte villkorslagen. Det var därför att lagrådet fann att det kunde ligga någonting i att klara ut ersättningsfrågorna, om man sade nej till laddning av reaktorer.

Men visst vill vi ha den lagstiftning vi själva har skapat, och visst vill vi vara med om att göra en bättre lagstiftning, och visst vill vi ställa så höga säkerhetskrav som rimligen är möjligt.

Statsministern THORBJÖRN FÄLLDIN:

Herr talman! Carl Lidbom börjar nu klaga på det formella i denna debatt. Carl Lidbom har ställt fler frågor än de som fanns i den skriftliga frågan. Jag har försökt svara på dem och har tillåtit mig att göra en och annan kommentar i anledning av dessa frågesvar, och jag hävdar att detta är tillåtet.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 4 Om lagrådsgranskningen av en generalklausul i skattelagstiftningen

Statsministern THORBJÖRN FÄLLDIN erhöll ordet för att besvara *Carl Lidboms* (s) den 15 oktober anmälda fråga, 1979/80:41, och anförde:

Herr talman! Carl Lidbom har frågat mig hur jag förklarar att frågan om behovet av en s. k. generalklausul i skatterätten lämnats öppen i regeringsförklaringen och därmed – enligt frågeställaren – i realiteten överlämnats till lagrådets avgörande.

Lagrådets granskning av förslag till nya lagar skall enligt det just antagna grundlagsförslaget avse

1. hur det aktuella lagförslaget förhåller sig till grundlagarna och rättsordningen i övrigt,
2. hur förslagets föreskrifter förhåller sig till varandra,
3. hur förslaget förhåller sig till rättssäkerhetens krav,
4. om förslaget är så utformat att lagen kan antas tillgodose angivna syften samt
5. vilka problem som kan uppstå vid tillämpningen.

Vid införandet av en generalklausul i skatterätten måste inte minst frågan om hur man skall trygga rättssäkerheten tillmätas den allra största betydelse. Det ursprungliga utredningsförslaget led i detta avseende av påtagliga brister. Det är bakgrunden till att hela ärendet försenades redan på ett tidigt stadium och att förslaget i den nya regeringens program aviserats med förbehåll för resultatet av lagrådets granskning. Det innebär inte att det politiska avgörandet i något avseende lagts hos lagrådet. Den politiska prövningen görs

av regering och riksdag. Regeringen kommer inom kort att göra sin slutbedömning då lagrådsgranskningen nu är avslutad.

CARL LIDBOM (s):

Herr talman! Jag ber att även denna gång få tacka statsministern för svaret. I svaret säger statsministern att det politiska avgörandet i frågan om vi skall ha en skatteflyktslagstiftning eller inte, inte i något avseende har överlämnats till lagrådet. Det är möjligt att det är för mycket sagt att frågan har överlämnats till lagrådet för avgörande. Men vad jag har påpekat är att det är rätt uppseendeväckande att göra frågan om framläggande eller inte av en proposition om skatteflykt beroende av vad lagrådet kommer att säga. Det är svårt att se det som något annat än en invit till lagrådet att uttala sig i en fråga som i högsta grad är politiskt kontroversiell. Och det stämmer rätt illa med vad lagrådet skall användas till.

Statsministern läste upp några punkter ur de nyligen antagna grundlagsbestämmelserna på detta område. Jag kan komplettera med att läsa upp vad justitieministern Sven Romanus på sin tid anförde i propositionen om dessa grundlagsändringar. Han underströk att det är av vikt att lagrådet iakttar den största återhållsamhet när det gäller frågor av politisk natur. Han tillade: "Det är inte förenligt med lagrådets ställning i vårt konstitutionella system att det redovisar andra synpunkter än sådana som är av juridisk-teknisk art". Då skall man väl inte heller inbjuda lagrådet och säga: Om vi skall lägga fram förslag till en skatteflyktslagstiftning är beroende på vad ni tycker om rättssäkerheten.

Jag måste klara ut varför det här är viktigt. Detta är ju en politisk fråga, där man får väga samman olika hänsyn. När det gäller skatteflyktslagstiftning får man ta hänsyn till effektiviteten i beskattningen – f. n. går miljarder förlorade i skatteflykt. Man får ta hänsyn till rättvisan i beskattningen – f. n. är det många människor som i realiteten har goda inkomster men inte betalar någon skatt. I anslutning till det är det också fråga om att skatteflykt underminerar skattemoralen. Sedan är det också fråga om rättssäkerhet i den meningen att den skattskyldige helst bör kunna förutse hur skattemyndigheterna kommer att behandla hans fall – även när han tillgripit litet konstiga transaktioner, som att bilda bolag mellan vilka inkomsterna bollas osv. Man kan fråga sig om myndigheterna skall ha möjlighet att slå ned på formellt oantastliga bolagsbildningar och andra transaktioner och säga: Det här har ni bara gjort för att få lägre skatt, och därför tar vi inte hänsyn till den transaktionen utan debiterar er den högre skatten. Tillåter man att myndigheterna gör så, då minskar man naturligtvis förutsebarheten i skattemyndigheternas handlande, och i den meningen inskränker man på rättssäkerheten.

Men hur stor hänsyn man skall ta till rättssäkerheten, hur stor hänsyn man skall ta till den ekonomiska effektiviteten och hur stor hänsyn man skall ta till skatterättvisan, det är en utpräglad politisk bedömning. Varför inviterar ni lagrådet att agera skiljedomare? Är det moderaterna som genomdrivit det? Och vad betyder det? Nu har ni fått ett utlåtande från lagrådet. Två ledamöter avstyrker en klausul av diskuterat slag och säger att rättssäkerheten inte

Nr 24

Torsdagen den
8 november 1979

Om lagrådsgranskningen av en generalklausul i skattelagstiftningen

Torsdagen den
8 november 1979

Om lagrådsgranskningen av en generalklausul i skattelagstiftningen

medger att man inför en sådan. Två ledamöter föreslår ändringar i det av regeringen framlagda förslaget. – Hur kommer ni då att agera? Skall ni följa de ganska politiska uttalandena av de två ledamöter som inte vill ha någon skatteflyktslagstiftning eller skall ni följa de något mindre politiska uttalandena av de två ledamöter som bara rekommenderar en viss förändring av bestämmelserna?

Statsministern THORBJÖRN FÄLLDIN:

Herr talman! Till att börja med vill jag säga att jag tror att Carl Lidbom är ganska ensam om tolkningen att det skulle ligga politiska bedömningar bakom det förhållandet att lagrådets ledamöter hade skilda uppfattningar. Låt mig upprepa än en gång: De politiska bedömningarna ligger hos regering och riksdag. Jag delar Carl Lidboms uppfattning att det hör till den politiska bedömningen att göra en avvägning mellan de olika intressen som måste tillgodoses. Men skälet till den här formuleringen i regeringsdeklarationen är just, att om lagrådet vid sin granskning skulle finna helt avgörande hinder från rättssäkerhetssynpunkt och lagteknisk synpunkt, måste man naturligtvis ta hänsyn till det.

Men min bedömning av vad lagrådet har sagt – utan att vi är färdiga med det här arbetet – är att lagrådet vitsordar behovet av en sådan här generalklausul, och jag uppfattar det så att det är i vissa tekniska avseenden som man har invändningar. Det är, som sagt, min bedömning och det är i denna anda som regeringen går vidare för att utarbeta ett slutligt förslag.

CARL LIDBOM (s):

Herr talman! Man får inte se på lagrådets uppgift alltför oskuldsfullt. När lagrådet talar om rättssäkerhet och utvecklar synpunkten på hur långt man kan gå i att göra tillämpningen av en skatteflyktslagstiftning mindre förutsebar för den skattskyldige, är lagrådet inne på en av flera olika aspekter, som i grunden är politiska aspekter på frågan.

Om lagrådet skall hålla sig till strikt juridik, kan man säga att om vi skall ha en skatteflyktslagstiftning, det är ingenting som angår oss. Det är en regeringsfråga.

Om vi skall ta så här pass stor hänsyn till effektiviteten i beskattningen, skatterättvisan, skattemoralen, får det vissa ofrånkomliga konsekvenser på rättssäkerheten i den mening som jag har talat om här. Det är inte vår fråga, skulle lagrådet också säga, men vår uppgift är att anlägga juridisk-tekniska synpunkter på hur man skall "minimera inhuggen" i rättssäkerheten och ändå nå det syfte som regeringen vill nå.

Det är nonsens att påstå att, när två ledamöter av lagrådet avstyrker hela förslaget och vill börja om ungefär där man började i utredningsarbetet på 1920- och 1930-talen, det inte är ett politiskt uttalande. Det är också nonsens att säga att de två andra ledamöterna är helt främmande för politik. Redan det faktum att de, som statsministern refererar, vitsordar behovet av en skatteflyktslagstiftning är i sig ett politiskt uttalande – fast det den gången är ett politiskt uttalande som jag kan instämma i.

Jag tror att det, om man vill ha det här lagrådet kvar, är av viss vikt att slå vakt om dess integritet inom juridikens domäner men hålla rådet borta från politiken.

Det är positivt, herr talman, att höra statsministern säga att han har för avsikt att lägga fram förslag om en lagstiftning mot skatteflykten och att han inte uppfattar lagrådets uttalande som avstyrkande på den punkten. Det noterar jag med tacksamhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 5 Om en allsidig belysning av de frågor som behandlas i reaktorsäkerhetsutredningen och konsekvensutredningen

Statsministern THORBJÖRN FÄLLDIN erhöll ordet för att besvara *Carl-Henrik Hermanssons* (vpk) den 18 oktober anmälda fråga, 1979/80:51, och anförde:

Herr talman! C.-H. Hermansson har frågat mig vilka initiativ regeringen tänker ta för att de frågor som behandlas av reaktorsäkerhetsutredningen och konsekvensutredningen skall få en allsidig belysning.

Reaktorsäkerhetsutredningen skall enligt sina direktiv på grundval av tidigare säkerhetsstudier och uppgifter om olycksförloppet i Harrisburg dels ta ställning till om det finns anledning att väsentligt omvärdera kärnkraftens risker, dels utreda vilka åtgärder som behöver vidtas för att stärka säkerheten vid de svenska kärnkraftverken. Konsekvensutredningen har till uppgift att belysa konsekvenserna av en avveckling av kärnkraften vad gäller ekonomi, sysselsättning och miljö.

Bägge utredningarna utsattes redan vid tillkomsten för stark kritik från kärnkraftsmotståndarnas sida. Beträffande reaktorsäkerhetsutredningen avsåg kritiken bl. a. det förhållandet att några uttalade motståndare till kärnkraften över huvud taget inte bereddes plats i utredningen.

Även den s. k. konsekvensutredningen, vars uppdrag är att belysa de ekonomiska effekterna av en snabb avveckling av kärnkraften, har utsatts för kritik. Enligt kritikernas mening borde en analys av kärnkraftens ekonomi också göras. När utredningen är klar, får ställning tas till om något kompletterande arbete behöver göras.

Det är enligt min uppfattning angeläget att de sittande utredningarna kan avsluta sitt arbete inom den föreskrivna tiden, mitten till slutet av november. Jag vill inte medverka till att spräcka den tilltänkta tidtabellen för folkomröstningen genom att utvidga reaktorsäkerhets- och konsekvensutredningarnas uppdrag.

I den mån kampanjorganisationerna inför folkomröstningen finner behov av kompletterande utredningsmaterial står det självfallet även organisationerna fritt att ta fram sådant material. Regeringen kommer att förslå att kampanjorganisationerna tilldelas statliga medel. Jag utgår dessutom från att konsekvensutredningen offentliggör inte bara sina slutsatser utan också

Om en allsidig belysning av de frågor som behandlas i reaktorsäkerhetsutredningen och konsekvensutredningen

*Om en allsidig
belysning av de
frågor som be-
handlas i reaktor-
säkerhetsutred-
ningen och conse-
kvensutredningen*

grundmaterialet, så att man kan få den ytterligare belysning av kostnaderna för olika energisystem, miljöeffekterna och alternativen till kärnkraften som C.-H. Hermansson efterlyser.

CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar statsministern för svaret.

Vissa politiska partier har ju sagt att de skall bygga sitt ställningstagande till kärnkraften på resultaten av de bägge statliga utredningar, reaktorsäkerhetsutredningen och konsekvensutredningen, som blir färdiga i november. Det är också klart att det ligger i allas intresse att svenska folkets ställningstagande till kärnkraften som framtida energikälla baseras på ett fullständigt och allsidigt faktaunderlag.

Det inger då stora betänkligheter att de båda utredningarna förefaller vara mycket ensidigt sammansatta. I reaktorsäkerhetsutredningen synes det inte finnas någon motståndare till kärnkraften, men däremot en rad personer som gjort sig kända som hökar i kärnkraftsdebatten. I konsekvensutredningen fanns åtminstone *en* kärnkraftsmotståndare, men denne tvingades avgå, i likhet med centerns och vpk:s representanter i den parlamentariska referensgruppen, på grund av den ensidighet som präglade utredningens arbete.

Sammansättningen av de båda utredningarna har också i olika sammanhang kritiserats för att inte avspegla den spännvidd i uppfattningen som finns bland tekniker och vetenskapsmän när det gäller möjligheterna att skapa tillfredsställande säkerhet och möjligheterna att ersätta kärnkraften med andra energislag.

Förslag ställdes som bekant i juli av miljövärdprogrammet vid Lunds universitet och tekniska högskola om en kompletterande utredning om reaktorolyckan vid Harrisburg. Begäran om anslag för en sådan utredning avlogs emellertid av nämnden för energiproduktionsforskning med den egendomliga motiveringen att man inte kunde anslå medel till utredningsverksamhet inom ett område där regeringen tillsatt en offentlig utredning. Det var naturligtvis svepskäl.

Nu har dyrbar tid försuttits, men nödvändigheten av kompletterande utredningar har därför inte blivit mindre. Eftersom svaret enligt min mening var mindre tillfredsställande, vill jag gärna höra Thorbjörn Fälldins egen mening: Anser Thorbjörn Fälldin att de bägge utredningarna kan förväntas ge en allsidig belysning av de livsavgörande frågor det gäller? Om inte, vilka initiativ för en allsidigare belysning avser regeringen att ta? Hur ställer sig Thorbjörn Fälldin till de förslag som i dagarna framförts av Folkkampanjen Nej till Kärnkraft till forskningsrådsnämnden om

1. offentliga förhör med de ansvariga för konsekvensutredningen, reaktorsäkerhetsutredningen och strålskyddsinstitutets utredning om beredningsplanering mot kärnkraftsolyckor och om

2. s. k. vetenskaplig medling om de frågeställningar där oenighet föreligger?

Statsministern THORBJÖRN FÄLLDIN:

Herr talman! Får jag först säga om framställningen till nämnden för energiproduktionsforskning att centern reserverade sig mot det svar som kom därifrån.

Låt mig sedan påminna Carl-Henrik Hermansson om att jag inser att ytterligare arbete kan behöva utföras när utredningarna blivit klara – de kan behöva kompletteras. Jag vill kort och gott säga att de idéer som är framförda från Folkkampanjen verkligen är värda att studera just för att man skall få en allsidig belysning av frågan. Jag vill än en gång framhålla att jag tycker det är angeläget att utredningarna presenterar också sitt bakgrundsmaterial och inte bara slutsatserna. Ju mer bakgrundsmaterial som redovisas, desto större möjligheter finns det ju för olika parter i samhället att göra en bedömning av de slutsatser som utredningarna kommit till. På olika sätt får vi försöka medverka till att svenska folket får en så allsidig bild som möjligt av de olika alternativen.

CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Eftersom det här förslaget från Folkkampanjen, som jag berörde, är nytt, skall jag litet mer utförligt redogöra för det.

Bakgrunden är farhågorna för att de av folkpartiregeringen tillsatta utredningarna inte kommer att till alla delar ge den sakliga information som allmänheten har rätt till. För att så långt som möjligt råda bot på de eventuella bristerna föreslås följande:

1. Offentliga utskottsförhör som leds av forskningsrådsnämndens arbetsgrupp för energiinformation. Förhören skall ske med de ansvariga för konsekvensutredningen, reaktorsäkerhetsutredningen och strålskyddsinstitutets utredning om beredskapsplanering mot kärnkraftsolyckor. På "kärandesidan" bör kritiker med olika inställning i kärnkraftsfrågan förekomma. Folkkampanjen ger också förslag om frågeställningar som bland andra bör tas upp. Sådana förhör kan beräknas ta två å tre veckor och kan starta i vecka 49, dvs. omedelbart efter det att utredningarna är framlagda.

2. När förhören avslutats bör FRN:s arbetsgrupp summera resultatet och notera i vilken utsträckning parterna varit rejält oeniga. Dessa frågeställningar bör sedan bli föremål för ytterligare utredning i form av s. k. vetenskaplig medling. Denna går till så att för varje återstående problemområde utses ett antal experter jämnt fördelade på de två huvudståndpunkter som framkommit. Varje expertgrupp förses med ordförande och sekreterare. Den vetenskapliga medlingen utmynnar i rapporter som skyndsamt publiceras.

Den föreslagna metoden skulle ge ett rikt faktamaterial, och jag tycker att det är tillfredsställande att statsministern förklarat sig beredd att pröva om han kan tillstyrka ett sådant förfarande. Men det är också nödvändigt att de här förslagen tas upp positivt av forskningsrådsnämnden och att regeringen beviljar de anslag som kan bli nödvändiga. Folkkampanjen har som bekant

Om en allsidig belysning av de frågor som behandlas i reaktor-säkerhetsutredningen och konsekvensutredningen

*Om planering för
avveckling av kärn-
kraftverket i Bar-
seback*

inga medel. Det har ännu icke delats ut några statliga medel till de bågge sidorna, och man väntar ivrigt på att beslut om sådana medel skall fattas.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 6 Om planering för avveckling av kärnkraftverket i Barsebäck

Statsministern THORBJÖRN FÄLLDIN erhöi ordet för att besvara *Per Israelssons* (vpk) den 25 oktober anmälda fråga, 1979/80:73, och anförde:

Herr talman! Per Israelsson har frågat mig om jag mot bakgrund av säkerhetsproblemen och evakueringsvårigheterna vid kärnkraftverket i Barsebäck är beredd att medverka till att man redan före folkomröstningen börjar planera för en avveckling av detta verk.

Oberoende av utfallet i folkomröstningen om kärnkraften är det angeläget att få fram effektivare beredskapsplaner inför kärnkraftsolyckor. Inte minst förloppet vid olyckan i Harrisburg visar hur viktigt det är att bl. a. ha väl förberedda evakueringsplaner. Därför är det nödvändigt att det arbete som pågår inom statens strålskyddsinstitut och berörda länsstyrelser fullföljs med sikte på att snabbt få till stånd en bättre olycks- och katastrofberedskap vid alla svenska kärnkraftverk.

Förhållandena omkring Barsebäck gör det enligt min uppfattning naturligt att vid ett nej till kärnkraften i folkomröstningen så snart som möjligt avveckla detta verk. Lika litet som i andra hänscenden bör man dock i detta fall nu föregripa folkomröstningen.

PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsministern för svaret. Jag vill i varje fall tolka det som positivt.

Vi hävdar ju från vpk att det är oförsvarligt att hålla just Barsebäckverket i gång längre än vad som är alldeles nödvändigt efter det att ett principbeslut fattats om en avveckling av svensk kärnkraft. Det verket, anser vi, måste avvecklas med förtur.

Varför anser vi det? Jo, främst därför att det ligger inom ett område, som utsätter en mycket stor befolkning för risker, om det skulle inträffa ett haveri.

Statsministern "nådde inte ända fram", som han uttryckte det, då det gällde att stoppa laddningen av Barsebäck 2. Men det finns en uppenbar risk för att ett radioaktivt moln efter ett allvarligt reaktorhaveri i Barsebäck "när ända fram" till stora tätorter som Malmö och Köpenhamn. En sådan olycka kan inträffa när som helst – det erkänner nu också förre ordföranden i energikommissionen, Ove Rainer. Är det då försvarligt att vänta längre än vad som är oundgängligen nödvändigt med en avveckling, om ett principbeslut härom skulle fattas?

Om en snabb avveckling skall kunna ske krävs enligt vår mening att en förplanering görs redan nu. Elförsörjningen i södra delen av landet måste

kunna säkras också i ett läge då Barsebäcksverket faller bort. Om effekten från detta verk utan störningar skall kunna kopplas bort från elnätet, måste situationen gås igenom i god tid i förväg och de åtgärder förplaneras som kan eliminera störningar i elförsörjningen i denna del av landet.

Statsministerns besked rörde närmast säkerhetsfrågorna under den tid då verksamheten pågår – evakuering och liknande – men jag menar att också frågan om kraftförsörjningen måste komma in i bilden. Därför ber jag statsministern att precisera sig på den punkten.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 24

Torsdagen den
8 november 1979

*Om försäljningen
av vissa skogsholmar
i Kalix skärgård*

§ 7 Om försäljningen av vissa skogsholmar i Kalix skärgård

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO erhöll ordet för att besvara *Eivor Marklunds* (vpk) den 15 oktober anmälda fråga, 1979/80:27, till justitieministern, och anförde:

Herr talman! Eivor Marklund har frågat justitieministern om på vilka grunder regeringen har beslutat att sälja vissa skogsholmar i Kalix skärgård. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

De skogsholmar som Eivor Marklund avser bildar fastigheten Rånön och Bergön 2:1 i Kalix kommun. Regeringen medgav genom beslut den 2 augusti 1979, efter föredragning av t. f. departementschefen, att fastigheten såldes till Svenska Cellulosa Aktiebolaget SCA till ett pris av 50 000 kr. Försäljningen hade tillstyrkts av länsstyrelsen i Norrbottens län och kammarkollegiet. Av den utredning som har gjorts i ärendet framgår dels att högsta domstolen den 8 januari 1907 och den 12 december 1914 fastställt att äganderätten till fastigheten tillkommer staten, dels att SCA har en till tiden obegränsad besittningsrätt till fastigheten.

I sådana enstaka fall där staten visserligen har en formell äganderätt till fastigheter men där äganderätten på grund av gamla upplåtelser med ständig besittningsrätt praktiskt taget är utan betydelse brukar fastigheterna, efter förslag av vederbörande länsstyrelse och kammarkollegiet, säljas till innehavarna av besittningsrätten.

EIVOR MARKLUND (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka budgetministern för svaret.

Beslutet från regeringen att ge SCA tillstånd att köpa de områden i Kalix skärgård som jag har tagit upp i min fråga har väckt viss uppmärksamhet i vårt län. Dels anses det förstås märkligt att 3 700 hektar produktiv skogsmark säljs för det i sammanhanget uppseendeväckande låga priset 50 000 kr., dels har regeringsbeslutet rivit upp gamla diskussioner om ägande- och besittningsrätt. Det är närmast det senare som har föranlett mig att be regeringen redovisa skälen för att man nu har givit SCA det aktuella tillståndet.

Jag tycker inte att Ingemar Mundebo redovisar några särskilt starka skäl.

Torsdagen den
8 november 1979

*Om försäljningen
av vissa skogshol-
mar i Kalix skär-
gård*

Han hänvisar till att både länsstyrelsen i Norrbotten och kammarkollegiet har tillstyrkt försäljningen och pekar dessutom på ett par avgöranden i högsta domstolen, åren 1907 och 1914.

En av länstidningarna i Norrbotten har gjort en mycket ambitiös undersökning av dessa förhållanden, och just i fråga om domsluten säger man:

”År 1907 dömer Kungl. Maj:t äganderätten för den skogslägenheten till kronan.

I december 1914 avkunnar Kungl. Maj:t en dom som ger Töre Aktiebolag besittningsrätten till skogstrakten.”

Tidningen drar då slutsatsen att därmed ligger äganderätt och besittningsrätt på skilda händer. Det är en av de saker som har gjort att det under lång – jag höll på att säga historisk – tid har stått strid om dessa öar. Fiskare har ställts mot fiskare i fråga om rättigheten att utöva fiske just i dessa områden. För min del kvarstår åtskilliga frågetecken också efter Ingemar Mundebos svar.

Kände regeringen till hur omstridda de här öarna har varit och fortfarande är? Var det verkligen så, Ingemar Mundebo, att SCA för sin verksamhet behövde just dessa områden? Och för att knyta an till det sista stycket i svaret vill jag också fråga: om det verkligen är så att äganderätten praktiskt taget är utan betydelse – var då priset för den här upplåtelsen rimligt?

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! I de ganska få likartade fall som förekommer blir det ofta debatt och delade meningar. Jag vill dock understryka att det är få fall. Under de senaste fem åren är det tre fall som har varit aktuella, och detta är ett av dem.

Vi var alltså medvetna om att delade meningar fanns. Men vi har följt en mycket gammal praxis vid handläggningen av dessa ärenden, att i de fall då vederbörande länsstyrelse och statliga centrala myndighet, dvs. kammarkollegium, varit ense om ett förslag och regeringen inte funnit några speciella skäl att motsätta sig det förslaget, har regeringen medgivit att försäljning skett. I detta fall fanns det inte några speciella skäl att motsätta sig försäljningen.

Jag skall inte i denna debatt gå in och vara värderingsman och ange ett rimligt pris i annan mån än att säga att i de fall som har varit aktuella har man följt förslag från länsstyrelse och kammarkollegium i prisfrågan.

EIVOR MARKLUND (vpk):

Herr talman! Inte heller jag gör anspråk på att vara någon värderingsman – eller värderare, för att tala jämställt. Men jag vill för att påvisa hur orimligt det här priset måste te sig för gemene man – förlåt, gemene person – säga att Wallenbergs/SCA alltså fått köpa dessa skogsöar för 50 000 kr. I år kunde man skjuta 100 älgar på dessa öar. Om man sätter värdet på varje älg till 2 000 kr. har man tjänat in köpeskillingen för öarna fyra gånger om på ett år bara på älgjakten. Litet knepigt är obestriddligen det här.

Ingemar Mundebo säger att det har förekommit få likartade fall och att

regeringen har följt gammal praxis. Det är inte utan att man erinrar sig gammal praxis, för under förra århundradet var det ju så att nybyggare och skogsbönder lurades att mot fläskbitar och brännvinskaggar lämna ifrån sig sina skogsområden till bolagen. Nu verkar det som om regeringen följer praxis med baggböleri från den tiden.

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Så är inte fallet. Vid bedömningen av priset bör man måhända ha med i bilden att besittningsrätten har varit fastställd sedan 1907 genom ett utslag av högsta domstolen. Man bör måhända också ha med i bilden att någon förändring i fråga om rätten till älgjakt icke skedde genom äganderättsbeslutet. Rätten till älgjakt tillkom besittningsrättsinnehavaren sedan årtionden tillbaka.

EIVOR MARKLUND (vpk):

Herr talman! Om det har varit klart med besittningsrätten, har det uppenbarligen ändå varit oklart med besittningsrätt och äganderätt – i varje fall enligt vad den av mig tidigare åberopade läntidningen har kommit fram till. Tidningen redovisar också bakgrunden till de olika domarna. Tiden räcker inte till för att i det här sammanhanget återge allt detta. Min fråga är: Kände regeringen verkligen inte till det som läntidningen kommit fram till?

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Bara ett konstaterande ännu en gång: Som framgår av svaret och som framgår av två domslut av högsta domstolen är det alldeles klart var äganderätt och besittningsrätt ligger.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 8 Om utnyttjandet av s. k. anpassad studiegång i grundskolan

Statsrådet BRITT MOGÅRD erhöll ordet för att besvara *Göran Perssons* (s) den 24 oktober anmälda fråga, 1979/80:65, och anförde:

Herr talman! Göran Persson har frågat mig om jag uppmärksammat uppgifterna om den anpassade studiegångens utbredning och vilka åtgärder som planeras för att förhindra ett uppenbart missbruk av den anpassade studiegången.

Riksdagen beslöt 1976 med anledning av propositionen om skolans inre arbete att öppna möjlighet för s. k. anpassad studiegång. Beslutet grundades på förslag av SIA-utredningen.

SIA-utredningen hade som sin främsta uppgift att studera situationen för elever med svårigheter och föreslå olika åtgärder. Särskild uppmärksamhet ägnade utredningen de relativt små elevgrupper som inte kan finna skolan meningsfull. För dessa förekom vid tiden för utredningen olika åtgärder.

Torsdagen den
8 november 1979

*Om utnyttjandet
av s. k. anpassad
studiegång i grund-
skolan*

Skolstyrelsen kunde således – och den möjligheten kvarstår alltså – ge vissa elever rätt att sluta skolan i förtid. Förutsättningen är endast att de får lämplig utbildning eller kan beredas vad som kallas ”annan lämplig sysselsättning”. Det visade sig vidare vid utredningens undersökningar att s. k. särskild undervisning i många fall utnyttjades så, att man sjukskrev elever som vantrivdes i skolan eller hade anpassningssvårigheter. Därefter fick de endast fem veckotimmars undervisning i skolan, i många fall utan tillsyn eller sysselsättning i övrigt. Det visade sig också att den s. k. jämkade studiegången, som enbart avsåg årskurs 9, på grund av den administrativa proceduren och schematekniska svårigheter inte blivit en smidig metod att hjälpa eleverna.

Enligt SIA-utredningens mening borde skolans åtgärder i första hand syfta till att förebygga problem. Men det borde också vara möjligt för skolan att som en del i elevvårdsarbetet göra justeringar i timplanen för vissa elever, så att de kunde uppleva skolgången som meningsfull. Den grundläggande färdighets-
träningen kunde exempelvis behöva förstärkas. För enstaka elever på högstadiet borde delar av utbildningen också kunna förläggas utanför skolan, om det fanns skäl att tro att eleverna på den vägen skulle komma i bättre balans eller får bättre motivation för fortsatta studier.

Av riksdagens beslut 1976 liksom av beslutet om ny läroplan för grundskolan 1979 framgår att den anpassade studiegången skall ge eleverna utbildning som så långt möjligt skall vara likvärdig med den de får i skolan. Den får således inte enbart innebära en placering av eleverna i annan sysselsättning. Den förutsätter därför handledning. Kravet på handledning är klart uttalat i skolförordningen liksom i anmärkningarna till timplanen.

Som en följd av läroplansbeslutet har skolöverstyrelsen (SÖ) erhållit olika uppdrag av regeringen. Däri ingår att noga följa utvecklingen av anpassad studiegång och redovisa erfarenheter till regeringen.

De motiv för anpassad studiegång som anförts i samband med SIA-beslutet 1976 och läroplansbeslutet 1979 anser jag bärande och riktiga. Genom anpassad studiegång skall skolan ha möjlighet att bättre hjälpa den grupp elever som tidigare slutade skolan, sjukskrevs eller långtidsskolkade. De bestämmelser som gäller och som finns intagna i skolförordningen och läroplanen samt SÖ:s förslag och anvisningar från 1978 ger en klar vägledning.

Om de uppgifter som förekommit i pressen och som Göran Persson syftar på skulle vara riktiga, har anpassad studiegång utnyttjats på ett sätt som strider mot dess syfte. Jag utgår från att skolans tillsynsmyndigheter, främst länskolnämnderna, uppmärksammar att så inte sker och att den anpassade studiegångens innebörd och syfte blir belyst vid konferenser med skolstyrelser, skolledningar och under studiedagar.

GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Först ber jag att få tacka statsrådet för svaret. Användningen av den anpassade studiegången utanför skolan har av alla tecken att döma kommit att öka i allt snabbare takt. Detta är oroande. Visserligen kan den

Torsdagen den
8 november 1979

anpassade studiegången behöva användas, men eftersom den är förenad med så stora risker är det absolut nödvändigt att de krav riksdagen har slagit fast också efterlevs ute på fältet. Kort kan kraven sammanfattas på följande sätt:

1. Den anpassade studiegången skall användas mycket restriktivt.
2. Den tid eleven tillbringar på exempelvis en arbetsplats är också utbildning. Det här får inte utveckla sig till någon form av extra arbetskraft.
3. Studiegången skall vara noggrant planlagd i samverkan mellan arbetsplatsen, skolan, eleven och hemmet.
4. En handledare skall finnas på arbetsplatsen. Denne skall vara väl förberedd för sin uppgift och få ersättning för den. Kostnaderna för detta skall bestridas ur förstärkningsresursen. Detta har upprepade gånger framförts av socialdemokraterna, men först i samband med behandlingen av läroplanspropositionen har också riksdagen bifallit en stark skrivning på den här punkten.
5. En målsättning bör vara att eleven skall återgå till sin klass, vilken är den naturliga sociala gruppering han eller hon tillhör.

Det är uppenbart att man i flera kommuner bryter mot samtliga dessa villkor. Detta är allvarligt. Det innebär i klartext att de elever som bäst behöver omfattande hjälp och kvalificerat stöd i skolan i stället stöts ut. Eleven utestängs från den grundskoleutbildning som han har rätt till. Detta sker i ett läge då vi nyligen har infört ett statsbidragssystem med en fri och behovsorienterad resursfördelning, som alla beslutande instanser avsett skulle ge elever med behov av stöd större möjligheter att få sådant och därigenom en mer meningsfull skolgång.

Vi vet av tidigare undersökningar att det är de här ungdomarna som drabbas hårdast av en kärv arbetsmarknad. Mot den bakgrunden är jag glad över att skolministern nu så klart har deklarerat att det inte får gå till så här.

Statsrådet undviker dock i sitt svar en av de centrala punkterna när det gäller den anpassade studiegången, nämligen frågan om vem som skall fatta beslut om densamma. Enligt socialdemokraternas uppfattning skall beslutet åvila skolstyrelsen. Därifrån bör det inte delegeras. Ställningstaganden av den här arten måste ligga på det politiskt ansvariga organet – skolstyrelsen – inte minst därför att man skall ha ett samlat grepp om detta och ha möjlighet att kontrollera att riksdagens villkor för verksamheten efterlevs. Dessutom förutsätter den anpassade studiegången ianspråktagande av medel ur förstärkningsresursen. Skolstyrelsen skall också helt naturligt se till att dessa saker samordnas.

Mot bakgrund av svaret på min fråga och vad jag nu har anfört vore det naturligt att skolministern förutskickade att hon skulle ge skolöverstyrelsen ytterligare uppdrag att granska verksamheten med den anpassade studiegången.

*Om utnyttjandet
av s. k. anpassad
studiegång i grund-
skolan*

Torsdagen den
8 november 1979

*Om utnyttjandet
av s. k. anpassad
studiegång i grund-
skolan*

Statsrådet BRITT MOGÅRD:

Herr talman! Jag håller med Göran Persson om att de krav som riksdagen har uppställt för anpassad studiegång måste uppfyllas – inkl. restriktiviteten. Jag vill också påpeka att det i de föreskrifter och anvisningar som finns för anpassad studiegång klart deklarerar de krav som skall uppfyllas. På sina håll har man möjligen försummat att upprätthålla dessa. Det gäller att göra en allsidig utredning av elevens behov och att upprätta ett individuellt utbildningsprogram.

Vi har ännu inte några uppgifter om vilken omfattning den anpassade studiegången har fått sedan den infördes förra året. Men SÖ har, som jag sade i mitt svar, fått i uppdrag att noggrant följa utvecklingen. I detta sammanhang har SÖ möjlighet att överväga SIA-utredningens förslag om att skolstyrelserna regelbundet skulle rapportera beslut om anpassad studiegång, så att en bild av den aktuella situationen alltid fanns tillgänglig.

Jag vill dock framhålla att det förefaller som om tidningsskriverierna om anpassad studiegång är något överdrivna. När SIA-utredningen gjorde en studie om hur många det var som slutade skolan i förtid – en studie har också utförts av skolöverstyrelsen våren 1975 – framgick det att drygt 5 % av de elever som lämnade årskurs 9 hade en ofullständig skolgång. I dag refereras i Svenska Dagbladet en rapport från Uppsala under rubriken "Bråkig elev sorteras ut". När man tittar efter litet närmare vad det innebär, finner man att 0,9 % av eleverna i Uppsala kommun har fått anpassad studiegång. Detta skall alltså ställas mot de drygt 5 % som tidigare rapporterats ha en ofullständig skolgång.

Det bör också tilläggas att enligt forskningsrapporter har i Uppsalafallet ökade praktiska inslag givit eleverna större självförtroende och motivation, och skolket har minskat.

GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Statsrådet sade att tidningsskriverierna kanske hade varit överdrivna. Jag tror inte att man kan överdriva de problem som de svaga eleverna har i skolan. De är så pass allvarliga att dem måste vi verkligen ta seriöst på, när det kommer larmsignaler, och sådana signaler har ju kommit den allra senaste tiden.

Statsrådet talade om att man i Uppsala kommun har 0,9 % av eleverna i en viss årskurs i anpassad studiegång. Men det finns också exempel på kommuner som har uppemot 10 % av eleverna i den typen av verksamhet, och det är mot den bakgrunden som jag har ställt min fråga till statsrådet. Mot den bakgrunden hade det också varit naturligt att statsrådet tagit initiativ till att ge skolöverstyrelsen ytterligare uppdrag att titta på den här saken.

Det är de allra svagaste eleverna det handlar om, och vi vet av tidigare erfarenhet att dessa ungdomar kommer att få det svårt, särskilt när de kommer ut på arbetsmarknaden. Vi vet att arbetslösheten i denna grupp är dubbelt så hög som inom samma åldersgrupp i övrigt. Vi vet också att de längre fram i livet kommer i en mycket sämre situation än vad deras jämnåriga kamrater kommer att befinna sig i.

Hur pass överdrivna eller väl grundade farhågorna är kommer att visa sig, eftersom LO-sektionerna runt om i landet nu har startat en mycket ambitiös uppföljning av den anpassade studiegången. Jag är övertygad om att vi den närmaste tiden kommer att få rapporter av samma typ som vi har fått nyligen. Det i sin tur kommer att ytterligare understryka vikten av att skolöverstyrelsen får i uppdrag att titta mer ingående på den anpassade studiegången.

Statsrådet BRITT MOGÅRD:

Herr talman! Jag kan inte finna annat än att jag har sagt – och det står jag för – att skolöverstyrelsen har fått i uppdrag att noga följa utvecklingen av anpassad studiegång. Det är klart att jag skulle kunna tala om för skolöverstyrelsen att den skall göra vad den har blivit tillsagd att göra, men jag finner inte något behov av detta.

Det är självklart att problemen skall tas på allvar och att missbruket skall tas på allvar. Anledningen till att jag tar upp det som jag ibland misstänker vara överdrivna tidningsskriverier är att jag kan se en annan risk, nämligen att man blir så rädd för anpassad studiegång att man inte ens tillämpar den efter de regler som gäller och alltså inte på rätt sätt tar hand om barn som skulle hjälpas av detta.

Det är vad jag menade. Missbruket har jag tagit avstånd från i olika sammanhang, och det kan jag upprepa än en gång. Man skall följa reglerna när det gäller anpassad studiegång.

GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för den deklARATIONEN. Den är värdefull. Jag vill för min del avsluta debatten med att säga att det är viktigt att vi mycket noggrant följer den här frågan, eftersom det handlar om den allra svagaste gruppen i skolan.

Vi har nyligen fått ett nytt statsbidragssystem som syftar till att ge de här ungdomarna en bättre situation i skolan, men det har ju kommit rapporter under den senaste tiden som tyder på att utvecklingen går i en annan riktning. Det finns all anledning att ta seriöst på varningssignalerna, och det finns all anledning att vi bevakar frågan noggrant också i fortsättningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 9 Om viss utbildning för lärare i trä- och metallslöjd

Statsrådet BRITT MOGÅRD erhöll ordet för att besvara *Lennart Bladhs* (s) den 25 oktober anmälda fråga, 1979/80:78, och anförde:

Herr talman! Lennart Bladh har frågat mig om jag känner till varför universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) och skolöverstyrelsen (SÖ) nekat lärarna i trä- och metallslöjd utbildning i teknik, samt om jag har för avsikt att öppna utbildningen i teknik så att den blir behörighetsgrundande för lärare i trä- och metallslöjd.

Torsdagen den
8 november 1979

*Om viss utbildning
för lärare i trä-
och metallslöjd*

I propositionen om utbildning av förskollärare och fritidspedagoger m. m. behandlades frågan om försöksutbildning av lärare i slöjd i kombination med annat ämne. Föredragandens förslag innebar att utbildningen skulle begränsas till att avse kombinationer med ämnena engelska eller matematik. UHÄ skulle efter en femårsperiod komma in med en redogörelse för försöksverksamheten. Riksdagen hade inget att erinra mot detta.

Försöksutbildningen startade under föregående läsår. Enligt bestämmelserna i skolförordningen kan tjänster som lärare 23 och 182 i slöjd och engelska alternativt slöjd och matematik inrättas.

1974 års lärarutbildningsutredning (LUT 74) har i sitt betänkande Lärare för skola i utveckling tagit upp frågan om undervisningen i teknik i grundskolan. Utredningens förslag remissbehandlas f. n.

I propositionen om läroplan för grundskolan m. m. föreslog min företrädare att teknik skulle bli ett obligatoriskt ämne inom ramen för det naturorienterande ämnesblocket. Till frågan om utbildning av lärare i teknik ämnade föredragande statsrådet återkomma i samband med ställningstaganden till förslag från LUT 74. Till frågan om fortbildning av de lärare som nu undervisar i teknik utan att ha erforderlig utbildning i ämnet ämnade hon återkomma i annat sammanhang. Uttalandena föranledde ingen erinran vid riksdagsbehandlingen. De yrkanden som Lennart Bladh m. fl. hade i en motion om utbildning av lärare i trä- och metallslöjd samt teknik avslogs därmed av riksdagen.

Den förutvarande regeringen uppdrog därefter åt UHÄ att i samråd med SÖ komma in med förslag till utbildningsåtgärder, avseende en begränsad tidsperiod, för lärare som nu undervisar i teknik utan att ha erforderlig utbildning. Som en följd av uppdraget har UHÄ nu föreslagit dels att behörighetsgrundande utbildning till lärare 19 i matematik, teknik och fysik alternativt kemi åter skall anordnas, dels att kompletterande utbildning i teknik för bl. a. slöjdlärare som undervisar i ämnet skall komma till stånd. Dessa förslag bereds f. n. inom regeringskansliet och kommer att behandlas i budgetpropositionen 1980.

Slutligen vill jag säga att det också enligt min mening vore olämpligt att föregripa behandlingen av förslagen från LUT 74 genom att nu ta ställning till frågan om en helt ny behörighetsgrundande utbildning av lärare i teknik.

LENNART BLADH (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga. När vi motionerade om utbildning av lärare i trä- och metallslöjd i samband med lärarutbildningspropositionen, godtog vi också att man skulle vänta på förslaget från LUT 74. Vi påpekade dock att det inom denna kategori finns en reserv av lärare som snabbt kunde vidareutbildas för att tjänstgöra i ämnet teknik.

Nu har UHÄ fått i uppgift att se till att utbildningen blir klar, eftersom det råder stor brist på lärare i teknik. I dag undervisar i teknik omkring 1 200 lärare som inte har behörighet.

Jag menar att vi har en god reserv i lärare i trä- och metallslöjd. En gång i tiden, när teknikämnet kom till, var de dåvarande yrkeslärarna en fin reserv

och gjorde en god insats.

UHÄ föreslår att man för att täcka behovet skall utbilda lärare i två grupper: en grupp får behörighet, en annan får bättre kompetens för att undervisa i ämnet teknik. Det innebär, bästa statsrådet, att vi i fortsättningen får två grupper lärare, en med och en utan behörighet. Vi har alltså lärare med praktiska inslag i undervisningen. Att låta dessa utbilda sig till lärare i teknik – vore det inte vettigt och också ett sätt att tala om att ämnena är likaberättigade? Det förs i dag en debatt om vilka ämnen som är mest värdefulla – teoretiska eller praktiska. Vi säger att de praktiska inslagen i skolan behövs, och i regeringsdeklarationen står det också: "Inslaget av praktiska moment i undervisningen förstärks." Man säger alltså klart ifrån i regeringsdeklarationen att vi måste få utbildare som också tillför undervisningen praktiska inslag.

Jag tycker det är egendomligt att man här har en reserv som inte tillvaratas. Det är också enligt min mening mycket egendomligt att statsrådet slutar sitt svar med att säga att det är olämpligt att nu ge behörighetsgrundande utbildning av lärare i teknik innan LUT 74 har tagit ställning. I dag ger man de facto, enligt förslagen från UHÄ, lärare enligt modellerna B 1 och B 2 behörighet, medan lärare enligt modell B 3 inte skall ha behörighet. Jag frågar: Är det rättvisa i ämnesfördelningen, när man ger lärare som har teoretisk utbildning förmånen att få behörighet, medan lärare med mångårig erfarenhet av praktiska inslag inte skall ha behörighet? Jag tycker, fru statsråd, att man här borde kunna göra någonting om man menar allvar med att ge de praktiska ämnena en förstärkning i den nya skolan.

Statsrådet BRITT MOGÅRD:

Herr talman! Jag får ännu en gång hänvisa till att UHÄ:s förslag nu bereds i regeringskansliet och framhålla att Lennart Bladh får vänta på besked tills budgetpropositionen framläggs.

I fråga om det sista som sägs i mitt svar – att det är olämpligt att föregripa behandlingen av förslagen från LUT 74 – överensstämmer det med vad utbildningsutskottet i våras uttalade. Det var visserligen en reservation av Lennart Bladh m. fl. men jag hade i alla fall samma uppfattning som majoriteten.

LENNART BLADH (s):

Herr talman! Det är likväl så att enligt förslaget från UHÄ var det två grupper lärare som blev behöriga. Man går alltså förbi LUT 74 ändå för lärare med teoretisk utbildning. För lärare med praktisk utbildning, alltså lärare i trä- och metallslöjd, som de facto har varit en reserv och som i dag undervisar i ämnet teknik på ett bra sätt, har man fortfarande sagt nej. Detta är, tycker jag, en diskriminering av utbildade lärare i praktiska ämnen.

Jag förstår mycket väl att man från lärarnas fackliga organisation har motsatt sig detta vid MBL-förhandlingarna. Alla vackra ord om att göra skolan mera praktisk, att ha samma värderingar för teori och praktik, faller platt till marken när man på ansvarigt håll delar upp teori och praktik på det

här flagranta sättet. Jag tycker, fru statsråd, att man dels borde gå tillbaka till regeringsförklaringen och säga att man menar allvar med vad man skriver där om de praktiska inslagen, dels borde ge behörighet åt en grupp lärare som har undervisat i teknik under många år på ett hyggligt sätt. Om man nu lägger fram ett förslag om att två grupper skall ha behörighet medan en grupp inte skall få det, skapar man inte någon jämlighet.

Statsrådet BRITT MOGÅRD:

Herr talman! Jag vill bara påpeka att Lennart Bladh argumenterar mot ett förslag från UHÄ, inte mot mig.

LENNART BLADH (s):

Herr talman! Den enda som kan ändra på UHÄ:s förslag är fru statsrådet.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 10 Om lokaliseringen av Statshälsan

Statsrådet OLOF JOHANSSON erhöll ordet för att besvara *Margot Håkansson*'s (fp) den 25 oktober anmälda fråga, 1979/80:79, och anförde:

Herr talman! Margot Håkansson har frågat mig när beslut kan fattas om lokalisering av stiftelsen Statshälsans huvudkontor och utsikterna för att Karlskrona i så fall kan komma i fråga.

Stiftelsen är ett enskilt företag, där staten är en av fyra huvudmän. Övriga huvudmän är de statsanställdas huvudorganisationer. Det är således inte här fråga om något statligt lokaliseringsbeslut.

En särskild partssammansatt arbetsgrupp har förberett stiftarnas beslut i samband med inrättandet av Statshälsan. Arbetsgruppen har därvid föreslagit att styrelsens säte och därmed huvudkontoret av praktiska skäl skulle förläggas till Stockholm under den tid när organisationsarbetet pågår. Arbetsgruppen har vidare föreslagit att Karlskrona skall komma i första hand om stiftarna av regionalpolitiska skäl bedömer att huvudkontoret slutligt skall förläggas utanför Storstockholmsområdet.

Stiftarna har beslutat i enlighet med arbetsgruppens förslag. Nu har styrelsen enligt stiftelsens stadgar sitt säte i Stockholm. Det ankommer på styrelsen att besluta om eventuell ändring av lokaliseringsorten. Ett sådant beslut skall visserligen underställas huvudmännen för godkännande, men staten som huvudman kan inte ensam avgöra frågan.

MARGOT HÅKANSSON (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret, som tyvärr inte var så klagörande som jag hade önskat.

Det har sedan jag ställde denna fråga utlösts en viss aktivitet på Blekingebänken, och det är inte i vägen i en för länet så viktig fråga. Det har

denna vecka skett en uppvaktning.

Försvaret har sedan 1950-talet minskat med ca 5 000 personer i Karlskrona. Och tyvärr fortsätter denna minskning av antalet arbetstillfällen inom försvaret. Staten borde därför ha ett särskilt ansvar för att medverka till att nya statliga arbetstillfällen kommer länet till godo. Men det har vi inte sett något av i Blekinge, varken under den långa socialdemokratiska regeringsperioden, då de stora utlokaliseringarna av statliga verk ägde rum, eller under tiden från 1976, då vi har haft borgerliga regeringar.

Riksdagen har ändå klart uttalat sig för att Statshälsans huvudkontor inte behöver placeras i Stockholm. I arbetsmarknadsutskottets betänkande 1978/79:30 säger utskottet:

”När det gäller lokalisering av Statshälsans huvudkontor finns det knappast något avgörande skäl för en placering i Stockholmsområdet. Det finns anledning utgå från att statens företrädare och parterna på arbetsmarknaden i sina förhandlingar allvarligt prövar möjligheterna att förlägga kontoret till någon ort ute i landet.”

Det finns starka regionalpolitiska skäl som talar för en lokalisering av huvudkontoret utanför Stockholmsområdet. Och om huvudkontoret inte placeras i Stockholmsområdet, bör det lokaliseras till Karlskrona.

I den protokollsanteckning som statsrådet berör i svaret sägs också att man enligt arbetsgruppens mening av praktiska skäl skall kunna fortsätta organisationsarbetet i Stockholmsområdet. Men om stiftarna väljer en ort utanför Storstockholmsområdet anser arbetsgruppen, efter att ha tagit del av vad riksdagen i olika sammanhang har uttalat i fråga om framtida lokalisering av statlig verksamhet, att i första hand Karlskrona bör komma i fråga.

Det är lite beklagligt att statsrådet skjuter frågan ifrån sig genom att utgå från att det är styrelsen som skall fälla hela avgörandet, eller i varje fall en stor del av det. Även om styrelsen har denna formella befogenhet bör de statliga representanterna i styrelsen och statsrådet Johansson ha möjlighet att påverka beslutet i enlighet med vad riksdagen har uttalat. Jag förmodar att statsrådet Johansson är intresserad av att tillämpa den regionalpolitik som vi står bakom.

Jag vill också ställa frågan vid vilken tidpunkt man beräknar att beslutet kan fattas. Jag vill här och nu ha svar på dessa frågor.

Statsrådet OLOF JOHANSSON:

Herr talman! Nej, jag skjuter inte frågan ifrån mig. Men mitt svar har den viktiga bakgrunden att man skall behandla saker och ting korrekt, och frågan var från den synpunkten felaktigt ställd. I frågan talades det nämligen om ett statligt lokaliseringsbeslut. Det var den uppgiften som jag tillrättalade i mitt frågesvar. Därefter var det självklart att jag redogjorde för hur det verkliga förhållandet är, vem som fattar beslut och hur detta beslutsorgan ser ut.

Staten har genom sin representation i styrelsen ett inflytande över Statshälsans verksamhet. Inflytandet är emellertid, som jag har sagt tidigare, delat med övriga huvudmän, dvs. de statsanställdas huvudorganisationer, som har majoritet i styrelsen. Det är bara detta jag har velat framhålla.

Torsdagen den
8 november 1979

*Om lokaliseringen
av Statshälsan*

Sedan är jag beredd att här och nu ange den principiella utgångspunkten för statens agerande i detta sammanhang. Jag hoppas alltså att styrelsen skall enas om en lösning enligt decentralistiska principer. Det innebär att man fullföljer och beaktar de riktlinjer och principbeslut som riksdagen tagit, av vilka Margot Håkansson har nämnt något.

Låt mig också ange att jag är helt på det klara med den regionalpolitiska situationen i det sydöstra hörnet av Sverige. Den har bl. a. klargjorts mycket tydligt i den uppvaktning jag hade under veckan från Aktion Blekinge.

MARGOT HÅKANSSON (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Johansson för detta klargörande besked om att man från regeringens sida i alla fall syftar till att medverka för att förverkliga vad vi har sagt angående regionalpolitiska satsningar. Även om detta inte är en helt statlig verksamhet utan staten ingår som part, är det lika viktigt att man i praktisk verklighet försöker leva upp till vad man i teorin har talat så mycket om, nämligen att satsa på orter ute i landet.

Jag skulle kunna göra en lång beskrivning av Karlskronas och Blekinges besvärigheter, men det skall jag inte göra. Vi har en mycket liten offentlig sektor och servicesektor. Även om detta är en mycket liten ersättning är det dock en ersättning för alla de statliga arbetstillfällen vi har gått miste om. Det är alltså av avgörande betydelse att Karlskrona verkligen står i första rummet när det gäller utlokalisering. Jag hoppas också att så kommer att ske, så att vi inte behöver konkurrera med någon annan ort i landet – det finns ju en protokollsanteckning om att Karlskrona bör komma i första rummet. Jag vill ha ett klargörande besked om var statsrådet står i denna fråga. Jag har inte heller fått besked om tidpunkten när beslut skall fattas, och jag skulle gärna vilja ha det om möjlighet finns att lämna ett sådant.

Statsrådet OLOF JOHANSSON:

Herr talman! Svaret på det ligger i beskedet jag redan har lämnat, nämligen att inte heller tidpunkten avgörs av staten utan av styrelsen. Jag kan alltså inte uttala mig om när styrelsen känner sig färdig att fatta beslut, och därför kan jag inte heller utlova någon tidpunkt. Men efter vad jag erfarit bör det kunna ske inom de närmaste veckorna.

Jag har klargjort den principiella uppfattningen, som framgår bl. a. av regeringens förklaringen, att regeringen avser att bedriva en målmedveten decentraliseringspolitik, inte minst i den verksamhet som gäller den offentliga sektorn. Och denna fråga har ju en klar anknytning till den offentliga sektorn. Men jag vill alltså inte här gå beslutsprocessen i förväg. Det är grunden till att jag inte klart anger annat än i principiella ordalag min och regeringens uppfattning i denna fråga. Jag hoppas att Margot Håkansson kan ge sig till tåls med detta.

MARGOT HÅKANSSON (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet också för detta svar. Det finns ändå en viss optimism inbakad i det. Jag har förståelse för att man i sammanhanget

kanske inte offentligt kan uttala sig med säkerhet förrän beslutet är fattat. Men det är viktigt att vi från vårt län har klargjort hur stor betydelse vi fäster vid denna protokollsanteckning. Vi önskar verkligen att regeringen och statsrådet Johansson gör vad de kan för att det som arbetsgruppen har antytt i denna protokollsanteckning skall bli verklighet.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 11 Föredrogs och hänvisades
Propositioner och skrivelse
1979/80:26 till utrikesutskottet
1979/80:41 till finansutskottet
1979/80:49 och 52 till justitieutskottet
1979/80:53 till arbetsmarknadsutskottet

§ 12 Föredrogs och bifölls
Interpellationsframställning 1979/80:52

§ 13 Anmälan av interpellationer

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 7 november

1979/80:53 av *Bo Siegbahn* (m) till utrikesministern om förhållandet mellan Israel och arabstaterna:

Under närmare 30 år vägrade arabstaterna att erkänna FN:s beslut om upprättande av en israelisk stat. Alla förslag från israelisk sida om fredsförhandlingar har tillbakavisats. Situationen i Mellanöstern har därför utgjort en ständig källa till såväl politisk som militär oro för både staterna i området och övriga delen av världen. Det har inte förekommit en internationell konferens utan att arabländerna helt eller delvis sökt avvända intresset från konferensens eller organisationens egentliga uppgifter för att utnyttja tillfället att rikta kritik mot Israel.

Det var därför ett initiativ av historisk betydelse då den egyptiske statschefen Sadat på hösten 1977 föreslog att man på allvar skulle söka åstadkomma fred i Mellanöstern. Med Förenta staternas medverkan uppnåddes så småningom ett fredsavtal mellan Israel och Egypten, som nu i etapper skall genomföras.

Det beklagliga är att samtliga övriga arabstater i mer eller mindre kategorisk form tagit avstånd från dessa fredssträvanden. Längst i detta hänseende går den palestinska motståndorganisationen PLO, som såväl i sina grundläggande stadgar som i sin praktiska politik vägrar erkänna Israels existens och dessutom genom en varierande intensitet i terroristisk aktivitet söker

Nr 24

Torsdagen den
8 november 1979

Anmälan av interpellationer

försvåra en fredlig lösning. Denna terrorism har i realiteten riktat sig såväl mot Israel som mot olika arabgrupper, vilka ansetts inte inta en tillräckligt aggressiv attityd mot Israel. Detta har medfört en stark rädsla hos befolkningen på Västbanken och i Gaza för att göra uttalanden som skulle kunna bidra till en lösning av konflikten i Mellersta Östern.

I Israel finns ganska naturligt olika meningar om hur en fred skall uppnås och villkoren härför. I det öppna samhälle som Israel representerar är det naturligt att dessa olika meningar offentligt framförs och debatteras. Utomstående iakttagare har därvid möjlighet att koncentrera sig på vissa meningar som framförs och med stöd härav kritisera den israeliska hållningen till olika utvecklingslinjer. Den första förutsättningen för att fred skall uppnås synes dock vara att alla parter – som FN vid flerfaldiga tillfällen framhållit – accepterar varandras existens. Det synes vara orimligt att begära att Israel skulle kunna förhandla med någon part som icke godtar denna grundläggande utgångspunkt.

I den ganska inflammerade debatt som ständigt pågår rörande olika parters ansvar för att konflikten ännu inte lösts har bl. a. framförts att israeliska åtgärder inom de ockuperade områdena strider mot internationell rätt och mänskliga rättigheter.

Det har också påståtts att omkring en fjärdedel av marken på Västbanken övergått i israelisk ägo.

Mot bakgrund av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till utrikesministern få ställa följande frågor:

1. Anser utrikesministern att den första förutsättningen för fred i Mellanöstern är att arabstaterna visar sig villiga att erkänna Israels existens?
2. Anser utrikesministern att Israel driver en politik i de ockuperade områdena som strider mot internationell rätt och mänskliga rättigheter? Vilka internationella överenskommelser skulle i så fall kunna åberopas?
3. Är det riktigt att en fjärdedel av marken på Västbanken övergått i israelisk ägo?

1979/80:54 av *Sten Svensson* (m) till arbetsmarknadsministern om den nya organisationen för arbetsmarknadsinstitut:

Riksdagen har genom beslut den 15 mars 1979 medgivit att särskilda arbetsmarknadsinstitut skall inrättas inom arbetsmarknadsverket. I den nya organisationen för arbetsmarknadsinstitut (AMI) skall de nuvarande landstingskommunala och kommunala arbetsvårdsinstituten föras samman med den arbetspsykologiska verksamhet som hittills bedrivits på konsultbasis av arbetspsykologiska institut. Vidare skall ingå den kursverksamhet som bedrivs vid AMU-center i form av ALU- och OT-kurser. Den nya organisationen för AMI avses träda i kraft den 1 januari 1980.

Arbetet med att fastställa organisationen har av skilda anledningar dragit ut på tiden, vilket medfört att inga tjänster ännu har kunnat erbjudas dem som skall inträda i den nya organisationen från årsskiftet.

Förhållandet har skapat oro bland den personal som berörs av de

förestående förändringarna. Av uppgifter i massmedia framgår att de fackliga organisationerna har agerat i ärendet på olika sätt.

Osäkerhet råder enligt uppgift om metoder, verksamhetens inriktning, omfattning och kvalitet i den planerade organisationsformen. Som exempel kan nämnas att anpassningslärare vid AMU-center har informerats om att nuvarande "undervisning" kommer att ersättas av "träning", vilket synes förändra läraruppgiften till en instruktörsuppgift.

Den 1 oktober anförde företrädare för berörda fackliga organisationer inom Stockholms läns arbetsvårdsnämnd i en skrivelse till ansvariga myndighetsföreträdare bl. a. följande:

"Vi anser det orimligt att personal som har erfarenhet av verksamheten ej får vara med i den slutliga planeringen. Det råder tystnad från de ansvariga inom NYR.

Vi har ej fått namnuppgifter på dem som är knutna till arbetsgruppen som arbetar med metod- och utvecklingsfrågor inom AMS. De ansvariga borde förstå att det är viktigt att riktlinjer för verksamheten ej låses fast innan metodiken är prövad. Det är speciellt viktigt att man ej binder upp personalsammansättningen vid ett AMI i 'anvisningar från AMS' utan att ta hänsyn till nuvarande personalresurser.

I dag den 1 oktober 1979, tre månader före start av den nya organisationen, har vi ej blivit erbjudna någon arbetsplacering och vi vet således inte var vår framtida arbetsplats skall vara den 1 januari 1980 och helt naturligt är många oroad över detta."

Den tveksamhet som här kommer till uttryck förefaller kvarstå ännu i dag, och till detta kommer det förhållandet att kostnaderna för de planerade åtgärderna tenderar att uppgå till betydligt större belopp än vad som kunde förutses vid tidpunkten för riksdagsbeslutet i fråga.

Mot bakgrund av vad som anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till arbetsmarknadsministern få ställa följande frågor:

1. Vilka åtgärder överväger regeringen för att lösa de omställningsproblem som följer av att planeringsarbetet har försenats?
2. Överväger regeringen något förslag om att framflytta tidpunkten för den nya organisationens ikraftträdande?
3. Är arbetsmarknadsministern beredd att lämna besked om det kostnadsutfall för genomförande av organisationsförändringarna som kan beräknas i dagens planeringsläge?

Torsdagen den
8 november 1979

Meddelades att följande frågor framställdes

*Meddelande om
frågor*

den 8 november

1979/80:97 av *Lars-Ove Hagberg* (vpk) till arbetsmarknadsministern om vissa omställnings- och träningskurser (OT-kurser):

Det finns f. n. ett 20-tal omställnings- och träningskurser, som riktar sig till intellektuellt, psykiskt och fysiskt handikappade. Kurserna är i allmänhet förlagda till AMU-centra. Eleverna har i allmänhet svåra och svårbedömda handikapp. Kurserna syftar till att ge dem social och personlig träning i kombination med yrkeshabilitering/-rehabilitering. Utvärderingar av verksamheten har visat på ett mycket gott resultat, och den är dessutom det enda som står dessa elever till buds.

Enligt riksdagsbeslut från i våras skall OT-kurserna nu inordnas i arbetsmarknadsinstitutet. Riksdagsbeslutet innehöll också ett uttalande om att yrkesrehabiliteringen skall i första hand förbehållas dem som på förhand kan bedömas vara möjliga att placera på öppna marknaden. Oron är nu stor för att de grupper som tagits emot på OT-kurserna nu kommer att ställas utanför dessa kurser och därmed berövas möjligheter till social- och arbetshabilitering/-rehabilitering. Vad som således har uppfattats som ett direkt svek mot några av de sämst ställda i samhället har lett till omfattande opinionsyttringar från personalen inom OT-verksamheten.

Jag vill mot denna bakgrund ställa följande fråga till arbetsmarknadsministern:

Kommer de elevgrupper som nu har tillgång till OT-kurserna även i fortsättningen att tas emot vid dessa kurser, och kommer de i så fall att erbjudas samma breda sociala, personliga och arbetsrehabiliterande träning som f. n.?

1979/80:98 av *Frida Berglund* (s) till arbetsmarknadsministern om tidigareläggning av vissa landstingsinvesteringar i Norrbotten:

I maj beslutade riksdagen om riktade åtgärder för att främja sysselsättningen i Norrbotten. Bl. a. biträdde riksdagen enhälligt ett socialdemokratiskt förslag om tidigareläggning av investeringar inom landstingets verksamhetsområde. Beslutet förutsatte att regeringen återkommer till riksdagen med förslag.

Sysselsättningssituationen i Norrbotten inger stor oro. Ca 20 000 personer är utanför den ordinarie arbetsmarknaden, och enligt länsarbetsnämnden beräknas arbetslösheten bland byggnadsarbetarna i januari öka till 800. Det brådskar med åtgärder.

Med hänvisning till det anförda vill jag till arbetsmarknadsministern ställa följande fråga:

När kommer regeringen att lämna förslag till riksdagen om åtgärder för tidigareläggning av landstingsinvesteringar i Norrbotten?

1979/80:99 av *Karl-Erik Svartberg* (s) till industriministern om alternativ varvsproduktion:

Mattssonföretagen i Uddevalla har utvecklat två projekt som fått klartecken av industridepartementets kommitté för alternativ produktion. Samtidigt meddelas emellertid att anslaget till alternativ varvsproduktion är slut, vilket främst beror på att 150 milj. kr. av beslutade 265 milj. kr. fördes över till beställarstöd på förslag av folkpartiregeringen.

Med anledning härav vill jag fråga:

Vilka omedelbara åtgärder avser industriministern att vidta för att ge ekonomiska förutsättningar att realisera här nämnda och andra intressanta utvecklingsprojekt på varvsorterna?

1979/80:100 av *Nils-Olof Grönhagen* (s) till industriministern om förläggningen av NCB:s koncernkontor:

Under år 1979 avvecklade Norrlands Skogsägares Cellulosa AB (NCB) sitt koncernkontor i Stockholm, varefter koncernens arbetsuppgifter legat på huvudkontoret i Kramfors.

Enligt uppgift planerar nu NCB:s styrelse att förlägga koncernkontoret till Sundsvall, där verkställande direktören och ett tiotal personer kommer att vara verksamma. Motivet för flyttningen är att Kramfors ligger geografiskt illa till och att Sundsvall har bättre kommunikationer.

Med anledning härav vill jag fråga industriministern:

Överensstämmer NCB:s handlande med den regionalpolitiska syn som regeringen har? Kommer industriministern att vidta några åtgärder?

§ 15 Kammaren åtskildes kl. 13.25.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

*Meddelande om
frågor*